

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

پژوهشی در مصحف

حضرت فاطمه سلام الله علیها

عبدالله امینی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پژوهشی در مصحف حضرت فاطمه (س)

نویسنده:

عبدالله امینی

ناشر چاپی:

بینات

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	پژوهشی در مصحف حضرت فاطمه (س)
۶	مشخصات کتاب
۶	پیشگفتار
۷	معنای مصحف
۷	کتابهای دیگر حضرت زهرا
۷	اشاره
۷	کتاب اخلاقی
۸	کتاب تشریحی
۸	لوح فاطمه
۸	وصیت نامه
۸	مصحف فاطمه
۸	اشاره
۹	اعتبار روایات مصحف فاطمه
۹	راههای تشخیص صحت روایت
۹	مصحف فاطمه و راههای تشخیص صحت و اعتبار روایات
۹	عنوانی که باعث فهم اشتباه شده است
۱۰	نویسنده مصحف
۱۰	گوینده احادیث
۱۰	پاورقی
۱۲	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

پژوهشی در مصحف حضرت فاطمه(س)

مشخصات کتاب

شماره کتابشناسی ملی: ایران

سرشناسه: امینی پور، عبدالله، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور: پژوهشی در مصحف حضرت فاطمه(س)/عبدالله امینی

منشأ مقاله: بینات، ۵۶، زمستان ۱۳۸۶: ص ۱۷۰-۱۸۸۱۷۳۵-۸۴۸۵،

توصیفگر: فاطمه زهرا(س)، ۸؟ قبل از هجرت - ۱۱ق.، ۸؟ قبل از هجرت

توصیفگر: مصحف حضرت فاطمه(س)

توصیفگر: قرآن

توصیفگر: ارزشیابی [۱]

توصیفگر: تاریخ اسلام

توصیفگر: احادیث

پیشگفتار

درباره مصحف فاطمه (س) پرسشها و ابهاماتی است؛ آیا همان گونه که از عنوان «مصحف» برمی آید، قرآنی ویژه حضرت زهرا علیهما السلام بوده، یا کتابی در موضوعی دیگر است؟ اگر جواب، فرض دوم است، آیا خود حضرت آن را نوشته اند؟ محتوای آن چیست؟ و اکنون این کتاب کجا است؟ جواب این پرسشها از روایات مربوط به این موضوع به دست می آید. البته بیان این روایات مختلف است؛ بعضی محتوای مصحف را احکام حلال و حرام می دانند، برخی می گویند دیکته کننده آن پیامبر(ص) بوده، در حالی که بعضی جبرئیل را گوینده آن می دانند، که در این صورت باید به این پرسش پاسخ گوئیم که آیا جبرئیل با شخصی که پیامبر نیست، سخن می گوید؟ و اگر چنین باشد، چگونه با حضرت فاطمه(س) سخن گفته است؟ مگر پس از وفات پیامبر(ص)، وحی قطع نشده بود؟ به هر روی، پرسشهای بسیاری در این زمینه وجود دارد، که پاسخگویی به آن، مورد اهتمام مقاله حاضر است. شایع ترین پرسش در باره این مصحف، عنوان جنجال برانگیز و شبهه ناک آن، یعنی «مصحف» است، زیرا چنین برمی آید که این مصحف، قرآن خاصی است. اما اگر به روایات بنگریم، می یابیم این مصحف حتی یک آیه در بر ندارد. بسیاری از برادران اهل سنت می پندارند شیعه، قرآنی دیگر - به جز قرآن موجود - در اختیار دارد! و گمان برده اند مصحف فاطمه سلام الله علیها همان قرآن است! این پندار حتی در مطبوعات دنیای عرب نمایان شده است؛ برای نمونه روزنامه «آخر خبر» (آخرین خبر) در سودان از تاریخ ششم رجب ۱۴۱۶ سلسله مقالاتی را درج کرده و مدعی شده است شیعیان قرآنی دیگر به نام مصحف فاطمه دارند! برخی احادیثی که درباره مصحف فاطمه سلام الله علیها آمده است، با همین واژه (=مصحف) است، از این رو به پندار مزبور دامن می زند؛ از جمله: محمد بن مسلم از امام جعفر صادق(ع) روایت می کند: «فاطمه علیها السلام مصحفی از خود به جا گذاشت، که قرآن نیست.» [۱]. علی بن سعید از امام صادق(ع) روایت می کند: «به خدا سوگند! مصحف فاطمه علیها السلام نزد ماست و در آن حتی یک آیه از کتاب الله نیست.» [۲] امام صادق(ع) می فرماید: «در آن [مصحف] سه برابر این قرآن، مطلب هست.» [۳] برخی گمان کرده اند از آن رو که «مصحف» واژه ای خاص قرآن است، اگر گفته شود مصحف فاطمه، به معنی قرآن فاطمه(س) است، و چون حدیث اخیری می گوید: این مصحف، سه برابر قرآن است، پس شیعیان معتقدند قرآن موجود، قرآنی ناقص است! غافل از اینکه

ذیل احادیث اشاره دارد که در این مصحف حتی یک آیه وجود ندارد. به هر روی اینک وارد بحث می شویم و با معنای مصحف سخن را شروع می کنیم.

معنای مصحف

به آنچه که متشکل از برگهای نوشته شده میان دو جلد باشد، مصحف گویند (الجامع للمصنف المکتوبه بین الدفتین). [۴] بنابراین مصحف، چند برگ دارد، نه یک برگ؛ ولی گاه می تواند کتاب بیش از یک برگ نداشته باشد، و نیز مصحف می بایست میان دو جلد باشد، که برگها را در بر داشته باشد. در نتیجه باید گفت «مصحف» شامل هر کتابی می شود و اختصاص به قرآن ندارد، گو اینکه معنای مشهور مصحف، قرآن است. شایسته است یادآور شویم واژه مصحف در قرآن وارد نشده و جزء نامهای قرآن نیز شمرده نشده است. جلال الدین سیوطی [۵] و ابوالمعالی الصالح، یکی از محدثان اسلامی، پنجاه و پنج نام برای قرآن بر شمرده اند، که در میان آنها کلمه «مصحف» دیده نمی شود. جالب است بدانید هیچ کس به «سیبویه» در نامگذاری کتابش به «الکتاب» به رغم نامگذاری قرآن به همین نام اعتراض نکرده است، ولی بر نامگذاری کتاب حضرت فاطمه به «مصحف» اعتراض کرده اند. [۶] دکتر امتیاز احمد در کتاب «دلایل التوثیق المبکر للسنه و الحدیث» می گوید: مصحف فقط به معنای قرآن نیست، بلکه به معنای کتاب نیز می باشد. وی برای اثبات این مدعا شواهدی را ذکر می کند. [۷] همچنین استاد بکر بن عبدالله در کتاب «معرفه النسخ و الصحف الحدیثیه» می گوید: مصحف از جمله اصطلاحاتی است که شامل هر نوع مجموعه ای که در بر دارنده سخنانی است، می شود. [۸]

کتابهای دیگر حضرت زهرا

اشاره

هیچ یک از علمای شیعی و سنی بر مصحف فاطمه سلام الله علیها دست نیافته اند، بلکه با بهره گیری از احادیث مربوط به این موضوع، تا اندازه ای به محتوا، املاکننده و نویسنده آن آشنا شده اند. برخی گفته اند: مصحف آن حضرت در بر دارنده امثال و حکم و مواعظ و اخبار و عجایب است، و امیرمومنان آن را نوشته و تقدیم حضرت فاطمه کرده، تا تسلی بخش ایشان در مرگ پدر باشد [۹] بعضی معتقدند: این مصحف، شامل احکام تشریحی، اخلاقی و آنچه در زمان آینده پیش می آید، است و حضرت فاطمه(س) آن را از شنوده های پدر و شوهرش جمع آوری کرده است. [۱۰] امام خمینی در وصیت نامه خویش می فرماید: مصحف فاطمه، الهامات خداوند متعال بر زهرای مرضیه است. [۱۱] و سیدمحسن امین بر این عقیده است که حضرت، دو مصحف دارند، که یکی الهام پروردگار و دیگری گفته های رسول خدا(ص) به حضرت زهرا است. [۱۲] همان گونه که گفته شد، تعدد اقوال در باره محتوای مصحف، به سبب احادیثی است که در کتابهای مختلف پراکنده است، و هیچ دلیل عقلی یا تحلیلی نظری ندارد. البته این احادیث، سخن از کتابهای حضرت فاطمه(س) می کند، نه تنها از مصحف ایشان. از این رو شایسته می نماید به دیگر کتابهای منسوب به ایشان اشاره شود، تا از میان آنها به مصحف ایشان دست یابیم.

کتاب اخلاقی

در احادیث شیعه و سنی، کتابی با این عنوان ذکر نشده، بلکه در اخبار به مضمون آن اشاره شده است. خرائطی از مجاهد نقل می کند: ابی بن کعب به دیدار فاطمه - رضی الله عنها - دختر محمد - صلی الله علیه و سلم - رفت. فاطمه به او کتابی پوشیده در شاخه

های درخت خرما نشان داد، که در آن نوشته شده بود: هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، با همسایه اش به نیکی رفتار کند. [۱۳] از روایات دیگری که در باره این کتاب است، چنین برمی آید که این حدیث، گزیده ای از حدیث دیگری است که شیخ کلینی آن را در اصول کافی به نقل از امام صادق علیه السلام آورده است. [۱۴] «ابوجعفر محمد ابن جریر بن رستم طبری» از علمای قرن چهارم نیز این حدیث را - با ذکر بیش تر - در کتاب دلائل الامامه آورده است. [۱۵] ظاهراً کسانی که گفته اند مصحف فاطمه در بردارنده معارف و اخلاق و آداب است، این احادیث را دیده اند، ولی خواهیم گفت مصحف فاطمه(س) شامل نکات اخلاقی نیست، زیرا هیچ دلیلی بر این مطلب وجود ندارد.

کتاب تشریحی

چنین کتابی با چنین عنوانی نیز در احادیث ذکر نشده است، ولی امام صادق علیه السلام در پاسخ به پرسشهای کارگزار منصور - خلیفه عباسی - آنچه را می فرماید، مستند به این کتاب می کند [۱۶]. از این رو چنین فهمیده می شود که حضرت فاطمه دارای کتابی در احکام شرعی بوده است. علامه سیدمحسن امین این کتاب را مصحف فاطمه دانسته است [۱۷]، ولی باید گفت روایاتی وجود دارد - ذکر خواهد شد - که می گوید مصحف آن حضرت در بردارنده احکام حلال و حرام نیست، و اگر چنین احکام فقهی ذکر شده، در مصحف و روایتی دیگر از حضرت فاطمه سلام الله علیها است، که از پدر بزرگوارش پیامبر اسلام نقل کرده است. [۱۸].

لوح فاطمه

لوح به صفحات پهن چوبی یا استخوانی گفته شود، که در فارسی، تابلو یا تخته نامیده می شود. وجود این لوح در بسیاری از احادیث ذکر شده است، زیرا در بردارنده نام امامان شیعه علیهم السلام است. ابوالفتح کراچکی (متوفی ۵۴۴۹ه) معتقد است: تمامی شیعیان در صحت محتوای این لوح اتفاق نظر دارند. [۱۹] در کتاب کمال الدین و تمام النعمه صدوق مضمون این لوح ذکر شده است. [۲۰] محتوای این لوح - و به نظر برخی خود لوح - هدیه خدا به پیامبر بوده است، که پیامبر آن را به حضرت فاطمه سلام الله علیها بخشید. [۲۱].

وصیت نامه

در روایات متعدد و با سندهای مختلف آمده است: حضرت زهرا سلام الله علیها کتابی از خود به جا گذاشت که وصایایش را در آن نوشته بود. [۲۲] این وصایا، امور شرعی - از جمله تکلیف هفت باغی که از سوی رسول الله(ص) وقف آن حضرت شده بود - و امور سیاسی بود. [۲۳] این وصایا از شمار مطالبی است که در مصحف فاطمه(س) وجود داشته است.

مصحف فاطمه

اشاره

وجود این کتاب نیز در روایات مختلف با سندهای متعدد ذکر شده است. همان گونه که گفته شد پرسشهایی در باره این کتاب وجود دارد؛ از جمله: چه کسی این کتاب را املا کرده است؟ نویسنده آن کیست؟ محتوای آن چیست؟ آیا در این کتاب اشاره به تحریف قرآن شده است؟ هم اکنون این کتاب کجا است و در دست کیست؟ ...

اعتبار روایات مصحف فاطمه

شاید مهمترین پرسش در باره مصحف، صحت و اعتبار روایات آن است، زیرا دیگر پرسشها پس از تبیین اعتبار روایات این کتاب مطرح می شود. از این رو در ابتدا باید وارد این بحث شویم.

راههای تشخیص صحت روایت

برای فهمیدن صحت روایات، راههای مختلفی وجود دارد، که مهمترین آن سه راه است: راه اول، بررسی اشخاص (= راویان) موجود در سند حدیث است. اگر همگی این راویان مورد اعتماد باشند، خبر معتبر است. راه دوم، قراین دیگر به جز سند است، زیرا گاه تمامی راویان دارای شرایط لازمند، ولی قراینی - مانند روی گرداندن علما و عمل نکردن به آن حدیث از سوی ایشان - وجود دارد، که دلالت می کند اشکالی در این حدیث هست، و گرنه آن را کنار نمی گذاشتند. همچنان که گاه سند حدیث، صحیح و سالم نیست، ولی قراینی دیگر مانند عمل علما طبق حدیث باعث اعتماد به آن خبر می شود. راه سوم، اعتقاد به تفاوت میان احادیث مربوط به احکام شرعی با غیر آن - یعنی احادیث مربوط به عقاید یا تاریخ - است. گونه اول، یعنی روایات فقهی لازم است سندا معتبر باشد، ولی برای اثبات گونه دوم، اتفاق نظر علما کافی است. می توان راه سوم را مندرج در راه پیشین دانست، زیرا در هر روی، ملاک اعتبار حدیث، اعتماد به آن است، بی آنکه به راویان توجه کنیم.

مصحف فاطمه و راههای تشخیص صحت و اعتبار روایات

اینک نوبت آن رسیده که به پرسش مطرح شده پاسخ دهیم و بگوییم: روایات مصحف فاطمه(س) با هر یک از راههای مزبور، صحیح و معتبر است، زیرا از طریق سوم اگر بخواهیم بررسی کنیم تمامی علمای شیعی روایات این مصحف را پذیرفته، و ما به عنوان مخالف، کسی را نمی شناسیم. این مطلب باعث تقویت وثوق به روایات از راه دوم است، گو اینکه برخی گفته اند: مگر می شود جبرئیل بر فاطمه(س) نازل گردد و به او این مطالب را بگوید، و علی علیه السلام آنها را بشنود و بنویسد؟! با اینکه علی(ع) از فاطمه(س) افضل است و سزاوار می نماید به ایشان وحی شود، نه به همسرشان! ما به این اشکال پاسخ خواهیم داد، ولی فعلا به نقل آنچه علامه سیدمحسن امین گفته است، بسنده می کنیم: استبعادی ندارد و جای انکار نیست که جبرئیل با زهرا علیها السلام سخن گوید و علی علیه السلام آن را بشنود و در کتابی که به نام «مصحف فاطمه» است، بنویسد. گو اینکه اصحاب مورد وثوق این سخنان را از امامان اهل بیت علیهم السلام روایت کرده اند. من به کسانی که این امر را انکار کرده، یا آن را بعید می شمردند، و یا مبالغه گویی و دور از انصاف می دانند، می گویم: آیا در قدرت خدای متعال شک دارند؟ یا در اینکه پاره تن [رسول الله] زهرا شایسته این کرامت باشد؟ و یا در صحت این روایات به رغم گفته ائمه هدی، که ذریه آن حضرت و مورد وثوقند؟ در حالی که این کرامت برای «آصف بن برخیا» وزیر سلیمان علیه السلام رخ داد و او گرامی تر از آل محمد نزد خدا نیست! [۲۴] صحت و اعتبار روایات مصحف فاطمه(س)، از راه اول نیز ثابت می شود، زیرا کلینی در کافی در ضمن روایات این احادیث، سند را صحیح می داند. [۲۵] در یکی از این روایات امام صادق علیه السلام می فرماید: فاطمه پس از رسول الله صلی الله علیه و آله هفتاد و پنج روز زنده ماند و به خاطر پدرش دچار حزن بسیار بود. جبرئیل به نزد او می آمد و به سبب مرگ پدرش به او دلداری و تسلی خاطر می داد. به ایشان از پدرش و جایگاه او و به کسانی که از ذریه فاطمه خواهند بود، خبر می داد. علی علیه السلام این اخبار را می نوشت، و این مصحف فاطمه است. [۲۶].

گفتیم عنوان «مصحف فاطمه» گاه باعث این توهم می شود که قرآنی ویژه حضرت زهرا علیها السلام وجود داشته است، همچنان که از «مصحف عبدالله بن مسعود» و «مصحف عایشه» و یا «مصحف ابی بن کعب» برمی آید، ولی وقتی لغتنامه ها را بررسی کنیم، پندار مزبور زدوده می شود و می فهمیم مصحف، منحصر در قرآن نیست. همچنین گفتیم این کتاب در بردارنده هیچ آیه ای نیست، از این رو در موضوع قرآنی نمی باشد. و نیز در ضمن سخنان گذشته اشاره شد این کتاب از سوی آن حضرت، نوشته یا اولاً نشده است، و از آن رو به آن «مصحف فاطمه» گفته اند که هدیه ای الهی به ایشان بوده است. بنابراین نویسنده یا گوینده این سخنان کیست؟ اگر محتوای این مصحف، قرآن نیست، چه چیز در آن یافت می شود؟ حجم این کتاب چقدر است؟ و...

نویسنده مصحف

روایات بسیاری وجود دارد که در آن، حضرت علی علیه السلام به عنوان نگارنده مصحف معرفی شده است؛ از جمله امام صادق علیه السلام در جواب سوال «حماد بن عثمان» مبنی بر اینکه نویسنده مصحف کیست، می فرماید: امیرمومنان هر چه را می شنید، می نوشت، تا اینکه به صورت کتابی در آمد. [۲۷].

گوینده احادیث

۱. برخی گفته اند گوینده سخنان موجود در مصحف، خداوند است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «مصحف فاطمه نزد ماست... و خداوند آن سخنان را گفته و بر حضرت فاطمه الهام کرده است.» [۲۸] این گونه الهام برای مادر حضرت موسی علیه السلام نیز وجود داشته است. در سوره قصص، آیه هفت آمده است: به مادر موسی الهام کردیم او را شیر ده و... ۲. بعضی معتقدند این سخنان از آن جبرئیل است. این احتمال در حدیثی به نقل از امام صادق علیه السلام گفته شده است. [۲۹] امام حسین علیه السلام می گوید: «مصحف فاطمه نزد ما است. به خدا سوگند! یک حرف از قرآن در آن نیست. سخنان این مصحف از آن رسول الله و خط علی علیه السلام است.» [۳۰] بنابراین حدیث، گوینده سخنان این مصحف، رسول الله (= فرستاده خدا) است. علامه مجلسی در ذیل این حدیث می گوید: مقصود از فرستاده خدا، جبرئیل است. همچنان که در آیات بسیاری، به ملائکه، رسولان خدا گفته شده است. [۳۱]. البته چه بگوییم سخنان این مصحف از آن خدا است یا جبرئیل، تفاوتی ندارد، زیرا خداوند به واسطه جبرئیل، این احادیث را گفته است؛ ولی نمی توانیم معتقد باشیم مقصود از «رسول الله» پیامبر اسلام است، زیرا روایات بسیاری تصریح دارد سخنان این مصحف پس از وفات رسول الله صلی الله علیه و آله و در تسلیی وفات آن حضرت، برای حضرت فاطمه سلام الله علیها گفته شده است. گو اینکه احتمال دارد حضرت فاطمه(س)، دو مصحف داشته، که یکی سخنان رسول الله و دیگری سخنان جبرئیل بوده است؛ یا ممکن است بگوییم مصحف فاطمه، یک کتاب بیش تر نبوده، ولی شامل دو بخش - سخنان رسول الله و سخنان جبرئیل - بوده است. سید محسن امین در کتاب ارزشمند اعیان الشیعه معتقد به این گفتار است. [۳۲]. پس از اینکه دانستیم سخنان این مصحف از آن پروردگار - به واسطه جبرئیل - و نویسنده آن امام علی علیه السلام است، این پرسش پیش می آید که چرا به حضرت فاطمه سلام الله علیها منسوب شده است؟ به رغم آنکه حضرت نه گوینده و نه نگارنده آن است! در پاسخ باید گفت این سخنان برای حضرت فاطمه و برای تسلیی خاطر او نازل شد، از این رو این مصحف، منسوب به حضرت فاطمه است. نظیر این امر در انتساب تورات به حضرت موسی(ع) و انجیل به حضرت عیسی(ع) و زبور به داود(ع) دیده می شود. همچنان که در قرآن می خوانیم: صحف ابراهیم و موسی. [۳۳].

- [۱] بحار الانوار، مجلسی (م ۱۱۱۱هـ)، ج ۲۶، ص ۴۱، ح ۷۳، چاپ دارالکتب الاسلامیه، تهران.
- [۲] همان، ج ۲۷، ص ۲۷۱، ح ۳.
- [۳] کافی، کلینی، ج اول، ص ۲۳۹، ح اول.
- [۴] صحاح تاج اللغة و صحاح العربیه، جوهری ج ۴، ص ۱۳۸۳؛ تاج العروس، زبیدی، ج ۶، ص ۱۶۱.
- [۵] الاتقان فی علوم القرآن، ج اول، ص ۵۱ - ۵۲، چاپ دارالفکر، بیروت.
- [۶] معالم المدرستین، مرتضی عسکری، چاپ موسسه بعثت، ج ۲، ص ۳۴.
- [۷] ترجمه دکتر عبدالمعطی امین، چاپ دانشگاه پژوهشهای اسلامی پاکستان، ص ۲۶۸ - ۲۶۹.
- [۸] چاپ دارالرایه، جده، ص ۲۸ - ۳۱.
- [۹] المراجعات، سیدعبدالحسین شرف الدین، تحقیق حسین الراضی، چاپ دارالکتاب الاسلامی، ایران، ص ۵۲۱.]
- [۱۰] سیره الائمه الاثنی عشر، سیدهاشم معروف الحسنی، چاپ دارالتعارف، بیروت، ج اول، ص ۹۶ - ۹۷.
- [۱۱] النداء الاخیر، چاپ موسسه تنظیم و نشر آثار امام، تهران، ص ۱۲.
- [۱۲] اعیان الشیعه، چاپ الانصاف، بیروت، ج اول، ص ۳۱۳ - ۳۱۴.
- [۱۳] مکارم الاخلاق و معالیها، محمد بن جعفر سامری، خرائطی، چاپ مکتبه السلام العالمیه، قاهره، ص ۴۳.
- [۱۴] عوالم العلوم، عبدالله بحرانی اصفهانی، تحقیق موسسه امام مهدی، قم، ج ۱۱، ص ۵۸۳.
- [۱۵] چاپ اعلمی، بیروت، ص ۵.
- [۱۶] فروع کافی، کلینی، تحقیق علی اکبر غفاری، چاپ دارالاضواء، بیروت، ج ۳، ص ۷۰۵، ح ۲.
- [۱۷] اعیان الشیعه، چاپ الانصاف، بیروت، ج اول، ص ۳۱۴ - ۳۱۵.
- [۱۸] سیره الائمه الاثنی عشر، سیدهاشم معروف الحسنی، ج اول، ص ۹۶ - ۹۷.
- [۱۹] الاستنصار فی النفس علی الائمه الاظهار، چاپ دارالاضواء، ص ۱۸.
- [۲۰] تحقیق غفاری، چاپ موسسه نشر اسلامی، قم، ج اول، ص ۳۱۱.
- [۲۱] الارشاد، شیخ مفید، چاپ بصیرتی، قم، ص ۲۶۲؛ کمال الدین، صدوق، ج اول، ص ۳۱۲؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۳۶، ص ۲۰۱.
- [۲۲] تهذیب الاحکام، طوسی، تحقیق خراسان، چاپ دارالاضواء، بیروت، ج ۹، ص ۱۴۴، ح ۵۰.
- [۲۳] بحار الانوار، مجلسی، ج ۱۰۳، ص ۱۸۵ - ۱۸۶، ح ۱۴.
- [۲۴] اعیان الشیعه، چاپ قدیم، چاپخانه الانصاف، بیروت، چاپ سوم، ۱۳۷۰هـ، ص ۳۱۴. سیدحسن امین، فرزند مولف، این قسمت را در چاپ جدید حذف کرده است.
- [۲۵] کافی، ج اول، ص ۲۳۹، ح اول؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۶، ص ۳۹، ح ۷۰؛ رجال نجاشی، ص ۲۰۴ - ۲۰۵؛ رجال طوسی، ص ۳۶۶.
- [۲۶] اصول کافی، ج اول، ص ۲۴۱، ح ۵؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۶، ص ۴۱، ح ۷۲.
- [۲۷] اصول کافی، کلینی، ج اول، ص ۲۴۰، ح ۲؛ بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۶، ص ۴۴، ح ۷۷.
- [۲۸] بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۶، ص ۳۹، حدیث ۷۰.
- [۲۹] اصول کافی، کلینی، ج اول، ص ۲۴۱، حدیث ۵.
- [۳۰] بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۶، ص ۴۶، حدیث ۹۴.
- [۳۱] حج، ۷۵؛ فاطر، ۱؛ انعام، ۶۱؛ اعراف، ۳۷؛ هود، ۶۹؛ حجر، ۱۵؛ مریم، ۱۷ - ۱۹ و....

[۳۲] چاپ قدیمی چاپخانه الانصاف، بیروت، ج اول، ص ۳۱۴.

[۳۳] سوره اعلی (۸۷)، آیه ۱۹.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

